

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. IO Og II

Fylke: Akershus.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Kråkstad.

Emne: Lynging og Mosing.
Ymse Attåtför.

Bygdelag: Kråkstad.

Oppskr. av: Peter Berg.

Gard:

(adresse): Aasheim, Kråkstad.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Som en tidligere har nevnt under emner angående hjelpeför eller Attåtför, så har jeg - etter det jeg ~~har~~ har kunnet finne fram til - bestemt inntrykk av, at her i bygden er brukt lite av disse nevnte tilskudsfor-slag - selv i gammel tid, når en untar lauv, som en holdt for å være gavnlig for dyra i vinterhalvåret - dengang en ikke hadde anledning til å gi disse næringstoffer i form av kraftförtilskudd. Dog vet en at enkelte av disse hjelpefor-slag har været brukt i utpregede dårlige förår for å dröie det förret man hadde. For eks. potetgras om hösten - renmose - ja i gammel tid har det vist forekommet bruk av friskt grönt furubar også. Tidligere nevnt hjemmelsmann Gudbrandsen nevnte, at han hadde hört om det, men han kunne ikke tidfeste bruken av bar som för.

Under siste verdenskrig vet jeg det her i bygden blev sanket "Renlav" og "Bjørneblekker" også brukt navnet "Griseblekker" - til griseför.

Det man kalder "Bjørneblekker" er en slags liljeplante som vokser i blötmyrer.

Man kokte disse förslag sammen med det kraftföret en hadde til grisen. Det ga nok endel næring, da det var mange som entid under verdenskrigen påstod de ikke hadde stort andet å gi grisen en dette og skyl-ler fra kjøkkenet.

Aa sanke "renmose" har jeg selv været med på under trange förår for eks. 1904.

Oprensket ugras - "kveke" - "kvekü" og andre ugrasplanter vet jeg også har været nytta til å dryge föret med ut over ettersommeren för, når det har været dårlige förår.

Spørsmål emne IO:

A. Lyng blir sanket: I til 9.

Lyng kjenner man ikke til har været nytta som ~~for~~ för her utover det som kua muligens selv har "æti", når den har gått i skogbeite.

II Mosing:

I. Nei en hörte ikke om sanking av mose til krötra når en untar den nevnte "Renlav" til grisen.

2. Nei tror ikke mose er brukt som stadig tilskuds-

- før selv når en regner med nokså gammel tid. Det må i tilfelle være tilbake i de ældste tider i bygden.

Det er kun i riktig førknappe år, at mose er brukt som hjelpefør til "krötra".

- 3 til 10. Av den grund, at mose ikke har været almindelig brukt, svarer jeg på disse spørsmål under et.

Da vi sanket mose i 1904 plukket vi den med hendene og stappet den i sekker for transport hjem. Det var jo aldrig i noen større mengde og en har ikke hørt om noen bestemt måte og oppevare mosen på her.

II. Det var til Krötra vi brukte renmosen og den blev som regel gitt alene.

Frisk hestemökk hörte jeg min far sa kunne være brukt i førknappe år.

12. Forlite nytta her til å kunne besvare dette bestemt.

Annen Mose:

I

Som før nevnt har der været nytta "Renlav" til griseför.

Under emne II:

IV Hestenökk:

Nei en bruker ikke denslags för nu. Men Far fortalte, da jeg var smågutt, at hestemökk var nytta som nödsför i gammel tid i trange förår.

Man var da forsiktig med å sanke opp denne på stalden, så den var frisk og ikke blev gjennomtrukket av vand fra hesten.

Nei, ikke under siste verdenskrig og kun i førknappe år.

V. Sörpeför.

Ja en kjenner til sörpeför - især brukt til hesten - Hakkels av halm blandet med vand og mel.

Jeg husker også jeg hörte det var gjort forsök å blande sagflis sammen med maisgröp som sörpeför til hesten. Det var i et meget forknapt år. Jeg kan ikke ~~ikke~~ huske bestemt hvilke år - enten det var i 1904 eller under forige verdenskrig.

Det var også da en periode med stor forknaphet. Jeg husker bestemt det var brukt og ^{at} sagflisen var blandet med ~~maisgröp~~ maisgröp.

Der var sagt at hesten blev fet og blank av det föret.

2. Alle slags kornsorte - "gröpet" til mel . - Det en hadde og det en hadde råd til blev brukt.

Sörpe brukes den dag i dag til hesten.

Gamle folk forteller, at för i tiden så brukte man mye å lage "låg" til nybære melkekuer.

En hadde et størretrekar hvor man stappet forskjellige slags för oppi. Det kunne være höi, halm, höimo, klöverhams, agner, kåblekker eller andet avfaldsgras

fra haven eller kort sagt det man hadde av førstoffer. Man slo så på varmt - helst kokende vand og lot denne massen stå noen timer.

Denne "lågen" som dannet seg av dette likte melkekua godt og den oppbløtete førmassen tok kua også med god appetit. En regnet dette for meget godt melkefôr.

3. Sörpen blev nyttet kald, når man untar sörpefôr, som var satt bort til "låg" for "bærekyr".

4. Ukjendt.

5. og 6.

Drank har det vel ikke været anledning til å bruke her, som det ikke ligger noe bryggeri. Men det bryg-avfald, som blev etter almindelig öllbrygging på gården - (i gammel tid forkom jo öllbrygging på gårdene i stor utstrekning) - det blev selvfølgelig brukt og da gjerne som saftig melkefôr til nybære kuer.

--- Mine foreldres, at för i tiden hadde en gjerne alltid stående litt linfrömel, som blev gitt som varmt "mjöldrikke" til kuer som hadde "Kalvet".

En regnet dette som gavnlige for "etterbyrden" og lettet avgangen for denne.

----- " -----

Disse svarene angående "attåtfor" blir litt ~~xxx~~ Sprette, men som för nevnt, så må alt hjelpefôr her regnes mere som nödsfôr i förknappe år - i alfald fra 90åra og oppover til idag. För den tid kunne nok slike hjelpemidler været brukt mere årvist, men det er vanskelig å finne noen, som kan uttale seg bestemt om de ting, når det gjelder så lang tid tilbake. Bygdeboka har også lite å berette på dette område. Der pekes det kun på sulteföring og bruken av barkbröd i de store nödsår.

Kråkstad I6/2 -49.

2880

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING